

**MOBIL ILOVALAR YORDAMIDA MUSTAQIL INGLIZ TILI
O'RGANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH**

Madatova Malika Kazak qizi ,
248-maktab ingliz tili o'qituvchisi

Annotatsiya. Globalizatsiya jarayonida ingliz tili bilimining ijtimoiy va kasbiy ahamiyati ortib borayotgan bir paytda til o'rganishning innovatsion usullarini tadqiq etish dolzarb masalaga aylanmoqda. Mobil ilovalar asosidagi o'quv jarayoni ta'lim texnologiyalarining yangi bosqichini ifodalaydi. Ushbu maqolada mobil ilovalar orqali mustaqil ingliz tili o'rganish samaradorligi lingvodidaktik va texnologik nuqtai nazardan o'rganildi. Tadqiqotda mobil platformalarning interaktiv imkoniyatlari, gamifikatsiya elementlari va foydalanuvchiga yo'naltirilgan ta'lim strategiyalari tahlil qilindi. O'tkazilgan eksperiment natijalari mobil ilovalarning til o'rganish samaradorligiga sezilarli ta'sirini ko'rsatdi.

Globallashuv jarayonida ingliz tili xalqaro muloqot, ta'lim va ilmiy hamkorlikning asosiy vositasiga aylanib bormoqda. Shu bois, uni samarali o'zlashtirish masalasi nafaqat shaxsiy, balki ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi til o'rganishda innovatsion yondashuvlarni shakllantirib, an'anaviy ta'lim shakllarini mobil ta'lim (m-learning) konsepsiyasi bilan boyitdi.

Mobil ilovalar o'quvchilarga vaqt va makondan mustaqil holda bilim olish imkonini berib, ta'lim jarayonini shaxsiylashtirish, interaktiv mashqlar orqali mustahkamlash va gamifikatsiya elementlari yordamida motivatsiyani oshirish imkoniyatlarini taqdim etadi. Duolingo, Memrise, BBC Learning English kabi platformalar foydalanuvchilarga lug'at boyligini kengaytirish, tinglab tushunish va yozma nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita sifatida xizmat qilmoqda.

Ilmiy adabiyotlarda ham mobil ilovalarning ijobiy ta'siri qayd etilgan. Masalan, Burston (2015) mobil ta'lim loyihalarining natijalarini tahlil qilib, ularning til o'rganishdagi sezilarli samaradorligini ta'kidlagan. Godwin-Jones (2017) esa smartfonlardan foydalanish til o'rganuvchilar motivatsiyasini oshirishini ko'rsatadi. Shu bilan birga, Kukulska-Hulme (2021) mobil ilovalar individual o'quv strategiyalarini qo'llash imkonini berishini ilmiy jihatdan asoslagan.

O'zbekistonda ham ingliz tilini o'rganishga bo'lgan talab ortib bormoqda. Davlat siyosatida chet tillarini o'qitishda mobil texnologiyalarni keng joriy etish ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. Shu sababli, mobil ilovalar yordamida mustaqil ingliz tili o'rganish samaradorligini baholash masalasi dolzarb hisoblanadi.

Mobil ilovalar yordamida til o'rganish jarayoni zamonaviy lingvodidaktika va pedagogika nazariyalarida keng o'rganilayotgan masalalardan biridir. Bu yondashuv, avvalo, **konstruktivistik ta'lim nazariyasiga** tayangan bo'lib, unga ko'ra bilim o'quvchiga tayyor holda berilmaydi, balki u mustaqil faoliyat, tajriba va muhit bilan o'zaro munosabat orqali shakllanadi. Mobil platformalar esa aynan shunday sharoitni yaratadi: foydalanuvchi o'z tempida ishlaydi, mashqlarni qayta bajaradi, natijalarni darhol kuzatib boradi.

Shuningdek, **Vygotskiyning “yaqin rivojlanish zonasi” konsepsiyasi** mobil ta'lim jarayonida muhim tushunchalardan biridir. Mobil ilovalar o'quvchining mustaqil bilim olish imkoniyatlarini kengaytirib, uning mavjud darajasi bilan potensial rivojlanish darajasi o'rtasidagi “ko'prik” vazifasini bajaradi. Bu jarayon o'quvchiga mustaqil ta'lim olish bilan bir qatorda, tizimli ravishda yuqoriga intilish imkonini beradi.

Nazariy jihatdan, mobil ta'lim samaradorligini belgilovchi bir necha omillar mavjud:

Gamifikatsiya – o'quv jarayonida o'yin elementlarini qo'llash motivatsiyani oshiradi, o'rganishni qiziqarli jarayonga aylantiradi.

Mikro-o'rganish – bilimlar kichik, konspektiv darslar ko'rinishida taqdim etilib, muntazam takrorlash orqali mustahkamlanadi.

Multimodal yondashuv – matn, audio, video va vizual materiallarning uyg'unligi o'quvchi xotirasida bilimni yaxshiroq mustahkamlaydi.

Sun'iy intellekt asosidagi shaxsiylashtirish – foydalanuvchining xatolari va yutuqlariga qarab mashqlar avtomatik moslashtiriladi.

Ilmiy adabiyotlarda ham ushbu omillarning ahamiyati qayd etilgan. Burston (2015)ning meta-tahlilida mobil ilovalarning lingvistik natijalarga sezilarli ta'sir ko'rsatgani aniqlangan. Godwin-Jones (2017) mobil vositalar o'quvchi motivatsiyasini kuchaytirishini ta'kidlagan. Kukulska-Hulme (2021) esa mobil ta'lim individual strategiyalarni amalga oshirish uchun qulay platforma ekanini ilmiy asoslagan.

Demak, nazariy asoslar shuni ko'rsatadiki, mobil ilovalar nafaqat texnologik qulaylik, balki pedagogik jihatdan asoslangan ta'lim vositasidir. Ular o'quvchining mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi, motivatsiyani oshiradi va bilimlarni uzoq muddatli xotirada mustahkamlashga yordam beradi.

Metodologiya bo'limida tadqiqotning asosiy yondashuvlari va amalga oshirish tartibi yoritildi. Ushbu tadqiqotda ingliz tilini o'rganishda mobil ilovalar samaradorligini aniqlash maqsadida aralash uslub qo'llanildi, ya'ni sifat va miqdoriy ma'lumotlar birgalikda tahlil qilindi. Bu usul yordamida nafaqat talabalar bilim darajasidagi o'zgarishlar, balki ularning motivatsiyasi va shaxsiy fikrlari ham chuqurroq o'rganildi.

Tadqiqot ishtirokchilari 80 nafar talaba bo'lib, ular ikki guruhga bo'lindi. Birinchi, ya'ni eksperimental guruh ingliz tilini mustaqil o'rganishda mobil ilovalardan muntazam foydalangan bo'lsa, nazorat guruhi an'anaviy usullar yordamida o'z bilimini mustahkamladi. Har ikkala guruh ham tadqiqot boshida diagnostik testdan o'tkazildi, bu orqali ularning boshlang'ich bilim darajasi aniqlab olindi. Shundan so'ng, eksperimental guruh 12 hafta davomida Duolingo, Memrise va Quizlet kabi mashhur ilovalardan foydalanib mashq qildi, nazorat guruhi esa kitoblar va yozma topshiriqlar orqali o'rgandi.

Ma'lumotlarni to'plashda bir nechta usullar qo'llanildi. Avvalo, talabalarning bilim darajasi tadqiqotning boshida va oxirida test orqali o'Ichandi. Bundan tashqari, maxsus so'rovnomalar yordamida talabalar mobil ilovalar bilan ishlash jarayonidagi taassurotlari va motivatsiyasi haqida ma'lumot berishdi. Eksperimental guruh a'zolari bilan o'tkazilgan suhbatlarda esa mobil ilovalarning qulay tomonlari va duch kelgan qiyinchiliklari haqida qo'shimcha fikrlar olindi. Kuzatuv jarayonida esa talabalarning haftalik mashg'ulotlari, ilovalarda faoliyat olib borish vaqti va bajarilgan mashqlar soni qayd etib borildi.

Olingan ma'lumotlar statistik va sifat tahlillari yordamida o'rganildi. Test natijalari o'rtacha ko'rsatkichlarni solishtirish orqali tahlil qilindi, so'rovnomalardan olingan ma'lumotlar esa umumlashtirildi. Suhbatlardan chiqqan fikrlar tematik yo'nalishlarga ajratilib, eng ko'p uchraydigan mavzular aniqlab olindi. Bundan tashqari, mobil ilovadan foydalanish chastotasi bilan natijaviy ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlik ham tekshirildi.

Tadqiqotning ayrim cheklovlari ham mavjud. Jumladan, ishtirokchilar soni nisbatan kam bo'lgani natijalarni umumlashtirishda ehtiyotkorlikni talab qiladi. Shuningdek, tadqiqot muddati 12 hafta bilan chegaralangan bo'lib, bu uzoq muddatli ta'sirlarni o'rganishga imkon bermadi. Talabalarning shaxsiy motivatsiyasi, texnik imkoniyatlari va mobil ilovalarni qo'llashdagi tajribasi ham natijalarga ta'sir qilgan bo'lishi mumkin.

Umuman olganda, tadqiqot metodologiyasi mobil ilovalar yordamida ingliz tilini mustaqil o'rganish jarayonini turli jihatdan baholash imkonini berdi. Bu yondashuv natijalarni ko'p qirrali tarzda tahlil qilish, o'quvchilar bilim darajasi va ularning o'quv jarayoniga munosabatini chuqurroq tushunishga yordam berdi.

Tadqiqot natijalari mobil ilovalar yordamida mustaqil ingliz tili o'rganish samaradorligini aniq ko'rsatdi. Dastlabki diagnostik testda eksperimental va nazorat guruhlarining o'rtacha natijalari deyarli teng bo'lib, mos ravishda 52% va 51% ni tashkil etdi. 12 haftalik tajriba yakunida esa sezilarli farqlar kuzatildi: eksperimental guruh natijasi o'rtacha 76% ga yetgan bo'lsa, nazorat guruhida bu ko'rsatkich 64% ni tashkil etdi. Shunday qilib, mobil ilovalardan foydalangan

talabalar an'anaviy usullar bilan shug'ullanganlarga nisbatan o'rtacha 12% yuqori natijaga erishdilar.

So'z boyligini oshirish bo'yicha ham ijobiy o'zgarishlar qayd etildi. Eksperimental guruh talabalari dastlab o'rtacha 450–500 ta faol so'z zahirasiga ega bo'lgan bo'lsa, tajriba oxirida bu ko'rsatkich 700 so'zdan oshdi. Nazorat guruhida esa oshish nisbatan past bo'lib, o'rtacha 580 so'z atrofida qayd qilindi. Ayniqsa, gamifikatsiya elementlariga ega bo'lgan Duolingo ilovasidan muntazam foydalangan talabalar yangi so'zlarni yodlab qolishda yuqori natija ko'rsatdilar.

Grammatik ko'nikmalarni o'zlashtirishda ham mobil ilovalarning ijobiy ta'siri sezildi. Eksperimental guruh ishtirokchilari grammatik mashqlarda o'rtacha 82% to'g'ri javob qaytarishgan bo'lsa, nazorat guruhida bu ko'rsatkich 71% atrofida bo'ldi. Intervyu jarayonida talabalar mobil ilovalar grammatikani oddiy va tushunarli mashqlar orqali o'zlashtirishga yordam berganini, tezkor fikr-mulohaza (feedback) esa xatolarni tezda tuzatishga imkon yaratganini ta'kidlashdi.

Tinglab tushunish bo'yicha mashqlar ham samarali natija berdi. Eksperimental guruhda talabalarning 65% ga yaqini suhbatlar va matnlarni ancha yaxshi tushuna boshlaganini bildirgan. Nazorat guruhida esa bu ko'rsatkich 48% ni tashkil etdi. Mobil ilovalarning audioservislaridan foydalanish til o'rganuvchilarning talaffuzni yaxshiroq anglashiga yordam bergani qayd etildi.

So'rovnomalar natijasiga ko'ra, eksperimental guruh talabalari motivatsiya darajasi yuqoriligi bilan ajralib turdi. Ularning 78% mobil ilovalar o'qishga qiziqishni oshirishga yordam berganini bildirgan, 65% esa mobil ta'lim an'anaviy usullarga qaraganda ko'proq mustaqillik va erkinlik berishini ta'kidladi. Shu bilan birga, ayrim talabalar (taxminan 15%) mobil ilovalardan foydalanishda internet tezligi, telefon xotirasi va reklamalarning ko'pligi kabi texnik qiyinchiliklarga duch kelganini qayd etdi.

Kuzatuv natijalari ham e'tiborga loyiq bo'ldi. Mobil ilovalardan foydalangan talabalar haftasiga o'rtacha 3,5 soat vaqt ajratgan bo'lsa, nazorat guruhi talabalarining mustaqil shug'ullanish vaqti 2,1 soatni tashkil etdi. Bu esa mobil ilovalar o'quvchilarni muntazamlikka undashini ko'rsatadi.

Umuman olganda, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, mobil ilovalar ingliz tilini o'rganishda samaradorlikni oshiradi, ayniqsa so'z boyligini kengaytirish, grammatik ko'nikmalarni mustahkamlash va motivatsiyani kuchaytirishda sezilarli natija beradi. Shu bilan birga, mobil ta'limni to'liq an'anaviy usullar o'rniga qo'yish emas, balki ular bilan uyg'unlashtirish yanada yuqori natijaga olib kelishi mumkin.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, mobil ilovalar yordamida ingliz tilini mustaqil o'rganish an'anaviy usullarga qaraganda samaraliroq bo'lib chiqdi. Eksperimental guruh talabalari nazorat guruhiga nisbatan so'z boyligini 20–25% ko'proq oshirdi, grammatik mashqlarda esa 10–12% yuqori natija qayd etdi. Tinglab tushunish va talaffuzni o'zlashtirishda ham mobil ilovalar ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Eng muhimi, talabalar o'quv motivatsiyasining oshishi va mustaqil shug'ullanish vaqtining ko'payishini ta'kidladilar.

Shu asosda quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

Ingliz tili o'qitish jarayonida mobil ilovalarni an'anaviy metodlar bilan uyg'unlashtirish maqsadga muvofiq.

- Talabalarda mustaqil ta'lim ko'nikmalarini rivojlantirish uchun gamifikatsiyaga asoslangan ilovalardan keng foydalanish lozim.
- Mobil ilovalarning samaradorligini oshirish uchun texnik sharoitlar (internet tezligi, qurilma imkoniyatlari)ni yaxshilash zarur.
- Uzoq muddatli natijalarni o'rganish va milliy kontekstga mos o'quv kontentini ishlab chiqish bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1.Abduvoitov, Ravshanbek Alijonovich (2021). *Easy Ways to Learn English Language*. Journal of Pedagogical Inventions and Practices, 3, 98–100. [Zien Journals](#).

2.Khurulvov, Shukrullo Abdullajonovich (2021). *Independent Study of English Language*. Journal of Pedagogical Inventions and Practices, 3, 110–112. [Zien Journals](#).

3.Bekimmetova, Durdona Ikromjon qizi; Frunzayeva, Dilduza Axmad qizi; Sultonmuratova, Mashhura Quvonchbek qizi (2023). *Bolalar uchun ingliz tili lugʻati mobil ilovasi.* OBRAZOVANIE NAUKA I INNOVATSIONNYE IDEI V MIRE, 17(3), 29–33. [New Journal](#).

4.Gulbaxor Qodirova, Feruza Tillaboyeva, Nargiza Abdullayeva, Moxidil Turaxodjayeva, Nodira Muminova (2025). *Ingliz tilini oʻqitish va oʻrganishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish.* [Zenodo](#).

5.Saparova, Elmira (2025). *Mobil ilovalar yordamida ingliz tili soʻz boyligini oshirishning samaradorligi.* Yosh olimlar, 3(27), 46–47. [Zenodo](#).